

Cyrellus Kreek

Estnische geistliche Volkslieder

Eesti vaimulikud rahvaviisid

für Frauenchor
naiskoorile

Band 1 (1-60)

EESSÕNA

Cyrrillus Kreegi (1889—1962) loomingus on kesksel kohal vaimulikud rahvaviisid — koraalide rahvapärased variandid. Ta kirjutas ise rahvasuust üles üle 60 eesti ja üle 100 eestirootsi koraalivariandi, kopeeris endale teiste kogutud viise, analüüsis ja süstematiseeris neid. Kreegi koorilooming hõlmab üle 640 vaimulike rahvaviiside töötluste: kaks vihikut eesti vaimulikke rahvaviise segakoorile (18 viisi, 1916—1920), 443 vaimulikku rahvaviisi naiskoorile (põhiliselt 1931—1937), 28 vaimulikku rahvaviisi segakoorile (1949—1955) jt. Nimetatuid on seni trükis ilmunud helilooja-varaseim kogu — Vaimulikud rahvaviisid segakoorile, I ja II vihik («Eesti Raamat», Tallinn, 1989). Käesolevas väljaandes avaldatakse nelja vihikuna 172 eesti vaimulikku rahvaviisi naiskoorile eelmainitud 443 töötlust sisaldavast kogust (ülejäanud 271 viisi on eestirootsi päritoluga). Nimetatud kogus on helilooja teinud kolmehäälsed seaded kõigist talle teadaolnud eestirootsi vaimulikest rahvaviisidest. Kogu ainuke olemasolev käsikiri (Teatri- ja Muusikamuuseum M 11:2/244) kujutab endast väikeseformaadilistel noodilehtedel kartoteeki. Esialgu olid need lehed järjekorras, mis üldjoontes ühtib rahvaviiside aluseks olevate koraalide järjestusega J. L. E. Punscheli koraaliraamatus (hiljem, helilooja käsikirjade fondi ümberinverteerimisel, said nad uue, rangelt kronoloogilise järjekorra). Käesolevas väljaandes on samuti lähtutud Punscheli koraaliraamatu numeratsioonist, mis võimaldas paigutada sama koraali eri variandid vahetult üksteise järele.

Iga töötluste juurde on lisatud järgmised käsikirjas olevad andmed: töötluste ette — viide Punscheli koraaliraamatu (lühendatult P) vastavale viisile, pealkirja saksakeelne vaste, ettelaulja ja üleskirjutaja nimi ning viisivariandi päritolu kihelkonniti, samuti viisi originaalüleskirjutuse asukoht Fr. Kreutzwaldi nim Kirjandusmuuseumi (KM) või Teatri- ja Muusikamuuseumi (TMM) kogudes, töötluste järele — seade valmimise kuupäev, eestikeelse teksti allikas (Vana või Uus Lauluraamat) ja teksti autori nimi (kui see leidub käsikirjas). Mõnel töötlusel on käsikirjas kaks pealkirja; käesolevas väljaandes on neist eelistatud seda, mis vastab autori poolt väljakirjutatud sõnadele (olemasolev teine pealkiri on lisatud sulgudes). Osa töötluste puhul (nr. 19, 22—24, 36, 38, 40, 58, 61, 77, 95, 99—102, 116, 135, 136, 146, 147, 152, 156, 164—167, 169—172) on helilooja jätnud sõnad välja kirjutamata; sel juhul on nad lisatud toimetaja poolt. Samuti on lisatud enamiku koraalitekstide teadaolevad saksakeelsed originaalid (töötluste nr. 20 saksakeelne originaaltekst «Daß du mich diese finstre Nacht» on asendatud paralleelpealkirjas osutatud tekstiga). Enamasti on helilooja välja kirjutanud ainult koraaliteksti esimese salmi; ettekandel võib sellele muidugi soovi korral lisada teisi salme, lähtudes allikana viidatud tekstiväljaandest.

Käsikirjas (vt. ka: Cyrrillus Kreek. Personaalnimestik. Tallinn, 1989, lk. 93 jj.) on siin avaldatud töötlustel järgmised järjekorranumbrid:

1—6	21—15	41—24	61—286	81—165	101—176	121—44	141—1	161—89
2—7	22—146	42—25	62—91	82—166	102—177	122—76	142—50	162—284
3—100	23—147	43—292	63—92	83—32	103—90	123—187	143—80	163—296
4—136	24—148	44—58	64—285	84—167	104—37	124—189	144—81	164—199
5—10	25—16	45—155	65—290	85—168	105—38	125—277	145—96	165—200
6—8	26—17	46—156	66—291	86—169	106—178	126—42	146—195	166—276
7—108	27—54	47—2	67—63	87—279	107—179	127—43	147—278	167—201
8—137	28—103	48—3	68—65	88—283	108—180	128—107	148—94	168—295
9—95	29—104	49—4	69—64	89—67	109—71	129—188	149—294	169—202
10—138	30—149	50—5	70—27	90—170	110—40	130—190	150—289	170—101
11—139	31—150	51—98	71—293	91—105	111—70	131—191	151—68	171—102
12—11	32—19	52—157	72—287	92—34	112—182	132—192	152—203	172—280
13—140	33—20	53—158	73—288	93—171	113—106	133—77	153—82	
14—141	34—21	54—160	74—28	94—172	114—181	134—48	154—196	
15—14	35—151	55—159	75—66	95—173	115—183	135—193	155—197	
16—142	36—152	56—59	76—281	96—97	116—99	136—49	156—198	
17—143	37—55	57—60	77—164	97—174	117—74	137—194	157—84	
18—144	38—153	58—161	78—31	98—297	118—184	138—282	158—85	
19—53	39—56	59—162	79—29	99—69	119—185	139—78	159—86	
20—145	40—154	60—163	80—30	100—175	120—186	140—79	160—87	

MART HUMAL

VORWORT

Im Schaffen eines der eigenartigsten Chorkomponisten Estlands Cyrillus Kreek (1889—1962) belegen einen besonderen Platz die geistlichen Volksweisen, d.h. volkstümliche Abwandlungen von gängigen Chorälen. C. Kreek hat direkt aus dem Volksmund eigenhändig nicht weniger als 60 estnische und über 100 estnisch-schwedische¹ Choralvarianten aufgezeichnet. Unter Kreeks Chorschaffen befinden sich etwa 640 Bearbeitungen geistlicher Volksweisen: 18 geistliche Volkslieder für gemischten Chor (2 Hefte, 1916—1920), 443 geistliche Volkslieder für Frauenchor (die meisten entstanden 1931—1937), ferner 28 Melodien für gemischten Chor (1930—1944), 150 Kanons für gemischten Chor (1949—1955) u.a. Von diesem Schatz ist bis heute nur die früheste Sammlung des Komponisten — Geistliche Volkslieder für gemischten Chor, Heft I und II² — veröffentlicht worden.

In den hier vorliegenden 4 Heften werden 172 estnische geistliche Volkslieder für Frauenchor aus der obenerwähnten Sammlung von 443 Weisen der Öffentlichkeit zugänglich gemacht. (Die übrigen 271 Melodien sind estnisch-schwedischer Abstammung.) Die Sammlung des Komponisten enthält dreistimmige Bearbeitungen von allen ihm bekannten estnischen und estnisch-schwedischen Volksweisen. Das einzige erhaltene Manuskript davon befindet sich im Theater- und Musikmuseum Tallinn (M 11:2/244). Eigentlich ist sie wie eine aus kleinen Notenblättern bestehende Kartothek auszusehen. Ursprünglich entsprach die Reihenfolge der Kartothek derjenigen der Choräle im Punschelschen Choralbuch³ — der Grundlage der geistlichen Volksweisen. (Später, bei der neuen Bestandsaufnahme aller Manuskripte von C. Kreek wurden die Lieder nach streng chronologischem Prinzip angeordnet.) In dieser Ausgabe wurde die Reihenfolge nach der Punschelischen Numeration beibehalten, das ermöglichte auch die verschiedene Weisenvarianten eines Chorals unmittelbar nebeneinanderzustellen.

Bei jeder Melodie stehen folgende in der Handschrift vorhandenen Angaben: vor dem Lied — Hinweis auf den Ursprungs-Choral in Punschels Choralbuch (verkürzt P.), der deutsche Titel, Name der beim Aufzeichnen singenden Person, der des Aufzeichners sowie Abstammungsort nach dem jeweiligen Kirchspiel, ferner die Katalognummer des Aufzeichnungsoriginals in den Beständen des Fr. R. Kreutzwald-Literaturmuseums im Tartu (KM) bzw. des Theater- und Musikmuseums in Tallinn (TMM); hinter jeder Melodie wird das Entstehungsdatum der Bearbeitung, Quelle des estnischsprachigen Textes (Neues oder Altes Gesangsbuch) und Name des Textautors, falls er in der Handschrift angegeben ist. Einige Volksweisen haben in der Handschrift zwei Titel; in der vorliegenden Sammlung wird derjenige bevorzugt, welcher dem vom Autor gewählten Text entspricht (der andere Titel steht in Klammern danach). Bei einigen Melodien (№ 19, 22—24, 36, 38, 40, 58, 61, 77, 95, 99—102, 116, 135, 136, 146, 147, 152, 156, 164—167, 169—172) ist der Text nicht geschrieben, in solchen Fällen wurde er vom Verfasser hinzugefügt. Auch die dem Verfasser bekannten deutschen Originaltexte der meisten Choräle werden angeführt. (Bei der Weise № 20 wurde der deutsche Originaltext «Daß du mich diese finstre Nacht» durch den Text des Paralleltitels ersetzt.) Bei den meisten Melodien hat der Komponist lediglich den ersten Vers des jeweiligen Chorals ausgeschrieben; beim Vortrag kann man natürlich auch weitere Verse anschließen.

MART HUMAL

¹Die Westküste und Viele Inseln Estlands waren jahrhundertlang von Schweden besiedelt.

²C. Kreek. Vaimulikud rahvaviisid segakoorile. — Eesti Raamat, Tallinn, 1989.

³Punschel'i nelja healega laulu-üisede-raamat. — Tallinn, 1915.

1. ET KIITKE JUMALAT, KES ON NII HELDE (P.1) DANKET DEM HERREN

Mari Kvarnström (*Reigi*) > P. Süda
KM EÜS II, 834 (155)

1. Et kiit- ke Ju - ma - lat, kes on nii
2. Kas sa meid kui üks hel - de i - sa
3. Oh I - sa, ai - ta meid, et või - me
Dan - ket dem Her - ren, denn er ist sehr

hel - de, ja kel - le arm on
hoi - ad, ja roo - ga, rii - et
tul - la su rii - ki ja su
freund-lich, und sei - ne Güt' und

kal - lis, suur ja sel - - ge.
o - ma las - tel saa - - dad!
pä - ris lap - sed ol - - la.
Wahr - heit sind un - end - - lich.

16.04.31

Uus Lauluraamat, nr. 74 (*Joh. Horn, G. B. der Böhm. Brüder, 1544*)

2. ET KIITKE JUMALAT, KES ON NII HELDE (P.1) DANKET DEM HERREN

Peeter Kvarnström (*Reigi*) > C. Kreek
KM ERA III, 4, 133 (48)

1. Et kiit- ke Ju - ma - lat, kes on nii
2. Kes sa meid kui üks hel - de i - sa
3. Oh i - sa, ai - ta meid, et või - me
Dan - ket dem Her - ren, denn er ist sehr
hel - de, ja kel - le arm on
hoi - ad, ja roo - ga, rii - et
tul - la su rii - ki ja su
freund - lich, und sei - ne Güt' und
kal - lis, suur ja sel - ge.
o - ma las - tel saa - dad!
pä - ris lap - sed ol - la.
Wahr - heit sind un - end - lich.

16.04.31

Uus Lauluraamat, nr. 74 (*Joh. Horn, G. B. der Böhm. Brüder, 1544*)